

## Bescherming van Biodiversiteit, een weerbarstige uitdaging

*Jan van der Straaten (m.m.v. Willem van Kruijsbergen en Henk Sierdsema). Pictures Publishers, Woudrichem. 312 pagina's, € 39,95. ISBN 978942957686.*



**In april zou het gepresenteerd worden, dit laatste boek van Jan van der Straaten, nestor van de Noord-Brabantse natuurbescherming en oprichter van fotoarchief Saxifraga. Het boek ligt er, maar de presentatie ging niet door en de nieuwe datum in september is ook gecanceld. Blijft over een dik boek, goed geschreven en prachtig geïllustreerd, dat een weerspiegeling is van leven en kennis van de hoofdauteur.**

Al in hoofdstuk 1 wordt duidelijk dat van der Straaten niet alleen natuurbeschermer is, maar ook econoom. Hij weet beide vakgebieden helder met elkaar te verbinden als hij het begrip biodiversiteit bespreekt. In het tweede hoofdstuk gaat hij uitgebreid in op de ontwikkeling van Nederland en zijn biodiversiteit, vanaf het Mesozoïcum tot heden. Hoofdstuk 3 behandelt de bedreigingen van natuur en landschap in historisch perspectief met oog voor veranderend landgebruik, de intensivering van de landbouw, het toenemend gebruik van bestrijdingsmiddelen, zure regen - het onderwerp waar hij op promoveerde - en klimaatverandering. Systematisch werkt hij voor de verschillende Nederlandse landschappen de effecten van die bedreigingen, en de maatregelen die er nu tegen worden genomen, uit. In het volgende hoofdstuk worden instituties, verdragen en wetgeving met betrekking tot biodiversiteit, waterverontreiniging en luchtverontreiniging, en de trage en late uitwerking daarvan, onder de loep genomen. Van der Straaten maakt duidelijk dat er veel minder natuur zou zijn in Nederland als ons beleid en beheer niet was ingebed in Europese regelgeving. Het boek benadrukt het belang van de activiteiten van vrijwilligers, actiegroepen en individuele burgers, vooral waar het gaat om het vergaren van kennis over soorten en ecosystemen. Alle organisa-

ties komen aan bod, van het Kennisnetwerk OBN en stichting Bargerveen tot aan de Waddenvereniging en het Wereld Natuur Fonds. Interessant is het hoofdstuk, waarin Van der Straaten zijn economische kennis verbindt met natuur en natuurbescherming. Ook hier hanteert hij een thematische en historische benadering, van de tragedy of the commons tot ecosystemendiensten, contingent valuation en de ecologische voetafdruk van de mens. Hij blijft kritisch over het toepassen van prijsmechanismen en benadrukt de moeilijke relatie tussen bescherming van biodiversiteit en economie.

De laatste twee hoofdstukken behandelen de relatie tussen het Verdrag over Biodiversiteit en de Nederlandse regelgeving, met name de fricties tussen verdrag en werkelijkheid. Van der Straaten concludeert dat het verdrag geen invloed heeft gehad op de Nederlandse regelgeving voor natuurbescherming. Hij is zeer kritisch over het actuele Nederlandse mestbeleid, zo meldt hij dat een zeer kritisch PBL-rapport over mestfraude in een la op het ministerie bleef liggen. Het boek eindigt met de uitspraak van de Raad van State dat de uitstoot van stikstofverbindingen beperkt moet worden. Van der Straaten eindigt met de conclusie dat dit niet eenvoudig zal zijn.

**ROB JONGMAN**

## De toekomst van Nederland. De kunst van richting te veranderen.

*Floris Alkemade, 2020. Uitgeverij Thoth, Bussum (3e druk). 143 pagina's, € 16,95. ISBN 9789068688078.*



**Destructieve bewegingen bedreigen de toekomst van Nederland. Maar er is ook een nieuwe hoopvolle bewustwording zichtbaar, betoogt Floris Alkemade in *De toekomst van Nederland*. Alkemade was als vorige Rijksbouwmeester (tot september 2020) lid van het College van Rijksadviseurs, samen met Rijksadviseurs voor de Fysieke Leefomgeving Benno Strootman en Daan Zandbelt.**

Als Rijksbouwmeester heeft Alkemade zich, samen met zijn collega's, vier jaar

lang beziggehouden met bovengenoemde bewegingen en tegenbewegingen. Dit heeft geleid tot een groot aantal projecten waarin sociaalmaatschappelijke vragen werden gekoppeld aan ontwerpkracht. Zoals Panorama Nederland, een integrale, ruimtelijke en langetermijnvisie op structurele veranderingen in Nederland, verbeeld in een groots panorama. En Brood en Spelen, een ontwerprijvraag voor boeren en andere grondeigenaren om samen met ontwerpers vernieuwende ideeën voor het platteland te ontwikkelen. Bovendien heeft Alkemade vele lezingen gegeven en daarmee een beeld gekregen van wat er speelt. In dit boek heeft hij zijn ervaringen geïntegreerd tot een samenhangend en overtuigend verhaal. Hij schetst geen blauwdruk van de toekomst, wat je van een architect zou verwachten, maar benoemt krachten en bewegingen waarmee die toekomst vormgegeven kan worden.

Tot de destructieve bewegingen behoren de snelle afname van de biodiversiteit en de wereldwijde temperatuur- en zeespiegelstijging. In de digitalisering ziet Alkemade, behalve kansen, grote bedreigingen voor onze onafhankelijkheid. Hij pleit voor de kunst om, op zoek naar oplossingen, van richting te durven veranderen. De vraag is "hoe we vanuit de twijfel over ingeslagen richtingen het plezier kunnen ontlennen om als we vastlopen, weer van

richting te veranderen." Al zoekend en ontwerpend moeten we actief durven in te grijpen. Aan de omgang met kwetsbare groepen, zoals ouderen, en met het kwetsbare landschap laat zich een beschaving aflezen. In de kern gaat het Alkemade om solidariteit.

Hoewel hij geen blauwdruk presenteert, toont hij wel voorbeelden van hoe het anders kan. Het toevoegen van een flexibele laag van verplaatsbare houten huizen aan de stad bijvoorbeeld, waarbij het hout deels afkomstig is uit bossen op uitgeputte landbouwgronden - een voorbeeld van ketendenken. Hij bepleit een emancipatie van de periferie van de steden, waarbij het onderscheid stad-platteland grotendeels verdwenen is. Tegelijk bepleit hij het openhouden van de tussengebieden die dringend beschermd moeten worden. Daarvoor is een nationale ruimtelijke regie essentieel, naast verbeeldings- en ontwerpkracht van kunst en wetenschap. Zijn verhaal sluit aan bij andere grote verhalen die proberen een perspectief te bieden voor de toekomst, zoals Nederland 2120 (zie LANDSCHAP 2020-2) en - alweer ouder - Ruimte voor de Rivier. Of het verhaal van de kringlooplandbouw van minister Carola Schouten; minder beeldend weliswaar, maar ook een poging om op een integrale manier vooruit te kijken.

**JOS DEKKER**